

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Petra Krajčoviča a sudcov JUDr. Ing. Antona Jakubíka a JUDr. Libora Duľu v trestnej veci obvineného **P. V.** pre trestný čin znásilnenia podľa § 199 ods. 1 Tr. zák. a iné na neverejnom zasadnutí v Bratislave 22. októbra 2013 o dovolaní obvineného proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 9. februára 2011, sp. zn. 2 To 113/2010, podľa § 386 ods. 1, ods. 2 a § 388 ods. 1 Trestného poriadku, takto

r o z h o d o l :

Rozsudkom Krajského súdu v Žiline z 9. februára 2011, sp. zn. 2 To 113/2010, bol z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. i/ Trestného poriadku

porušený zákon

v ustanoveniach § 8 ods. 1 a § 41 ods. 2 Tr. zák. a § 321 ods. 3 Tr. por.

v neprospech obvineného P. V..

Napadnutý rozsudok **sa zrušuje.**

Zrušujú sa aj všetky rozhodnutia na zrušené rozhodnutie obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Krajskému súdu v Žiline sa prikazuje, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

O d ô v o d n e n i e

Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Žiline (ďalej len krajský súd) zrušil podľa § 321 ods. 1 písm. d), ods. 3 Trestného poriadku rozsudok Okresného súdu Liptovský Mikuláš (ďalej len okresný súd), sp. zn. 1T/22/2009-334, zo dňa 30.03.2010 v spojení s uznesením Okresného súdu Liptovský Mikuláš, sp. zn. 1T/22/2009-358, zo dňa 24.06.2010 v časti vo výroku o treste a podľa § 199 ods. 1 Tr. zák. s použitím § 36 písm. j), § 38 ods. 2, 3 Tr. zák., § 41 ods. 1, 2 Tr. zák. odsúdil obžalovaného P. V. na úhrnný trest odňatia slobody vo výmere 8 (osem) rokov a 4 (štyri) mesiace.

Podľa § 48 ods. 2 písm. a) Tr. zák. obvineného na výkon trestu odňatia slobody zaradil do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia.

Rozsudkom okresného súdu bol obvinený V. uznaný vinným v bode 1/ zo zločinu znásilnenia podľa § 199 ods. 1 Tr. zák. a v bode 2/ zo zločinu sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 1 Tr. zák. na tom skutkovom základe, že:

1/ dňa 27.7.2007 v čase približne medzi 20.30 hod. až 21.30 hod. v J. okres L., v samostatnom objekte označenom ako "P.", číslo popisné X. patriacom k M. v izbe na prízemí označenej ako súkromný byt, zneužil bezbrannosť I. M., nar. X., trvale bytom L., J., zapríčinenú nadmerným požitím alkoholických nápojov, s touto bez jej súhlasu vykonal súlož,

2/ dňa 27.7.2007 v čase približne medzi 20.30 hod. až 21.30 hod. v J., okres L., v samostatnom objekte označenom ako "P.", číslo popisné X., patriacom k M. v izbe na prízemí označenej ako súkromný byt, zneužil bezbrannosť I. M., nar. X., trvale bytom L., J., zapríčinenú nadmerným požitím alkoholických nápojov bez jej súhlasu s ňou vykonal sexuálne praktiky tým spôsobom, že keď si sama ľahla na posteľ a následne zaspala, vyzliekol jej nohavičky, rozťahol jej nohy a vkladal do jej pošvy svoje prsty a policajný obušok.

Za to mu okresný súd uložil podľa § 199 ods. 1, § 38 ods. 2, § 36 písm. j), § 37 písm. h), § 41 ods. 2 Tr. zák. úhrnný trest odňatia slobody vo výmere 8 rokov a 4 mesiace.

Podľa § 49 ods. 2 písm. a) Tr. zák. zaradil obvineného na výkon trestu odňatia slobody do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia.

Podľa § 288 ods. 1 Tr. por. poškodenú I. M. odkázal s nárokom na náhradu škody na občianske súdne konanie.

Opravným uznesením Okresného súdu Liptovský Mikuláš, sp. zn. 1 T/22/2009, z 24. júna 2010 bola podľa § 174 ods. 1 Tr. por. opravená pisárska chyba vo vyhotovenom rozsudku Okresného súdu Liptovský Mikuláš tak, že namiesto § 49 ods. 2 písm. a) Tr. zák. má správne znieť ust. § 48 ods. 2 písm. a) Tr. zák., a to v časti vo výroku o zaradení obžalovaného na výkon trestu odňatia slobody do ústavu na výkon trestu odňatia slobody s minimálnym stupňom stráženia.

Proti rozsudku krajského súdu podal dovolanie obvinený V. písomným podaním obhajcu z 9. júla 2013.

Ako právny dôvod dovolania označil dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i/ Tr. por.

Podľa uvedeného ustanovenia dovolanie možno podať, ak rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť.

Vecne (§ 374 ods. 1 Tr. por.) argumentuje v niekoľkých smeroch.

Namieta nesprávnu aplikáciu § 41 ods. 2 Tr. zák., nakoľko súdom zistený skutkový stav je prezentovaný ako dva samostatné skutky, ale toto súvislé sexuálne násilie môže byť len jednočinným súbehom trestných činov (zločinov) znásilnenia a sexuálneho násillia. To vylučuje použitie asperačnej zásady v zmysle vyššie označeného ustanovenia.

Vo výroku napadnutého rozsudku je konštatovaný stav bezbrannosti vyvolaný nadmerným požitím alkoholu bez toho, aby bol tento záver podporený ďalšími skutkovými konštatáciami, ako je množstvo alkoholu v krvi alebo vonkajšie prejavy.

Nesprávne sú vo výroku rozsudku okresného súdu uvedené právne vety, nakoľko sa obvinenému kladú za vinu oba alternatívne spôsoby spáchania trestných činov podľa § 199 ods. 1 a § 200 ods. 1 Trestného zákona, teda donútenie ženy k súložiu a k iným sexuálnym

praktikám, aj zneužitie na taký čin jej bezbrannosti.

Zvyšná rozsiahlá časť dovolacích námietok sa týka skutkových zistení, z ktorých vyplynulo uznanie obvineného za vinného.

Ide o objektívne zistenie hladiny alkoholu v krvi vo vzťahu k zisteniu stavu bezbrannosti, rovnako tak vo vzťahu ku tejto okolnosti aj o tvrdenie absencie akýchkoľvek iných dôkazov, podporujúcich úmyselné konanie obvineného proti vôli poškodenej. Konkrétne v tomto smere namieta videonahrávku výpovede svedkov, obsah znaleckého posudku a lekárskej správy, ďalej úvahy súdu súvisiace s nezisťovaním obvineného, či poškodená užíva antikoncepciu, ako aj podanie trestného oznámenia až na základe iniciatívy matky poškodenej a po zistení samotnej poškodenej, že sexuálne praktiky boli zverejnené na internete.

Dovolateľ vo vzťahu k možnosti preskúmať skutkový stav v dovolacom konaní poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky a Ústavného súdu Českej republiky, podľa ktorých je možné pri dovolacom prieskume zasiahnuť do skutkového stavu v prípade extrémneho nesúladu medzi skutkovými zisteniami a vykonanými dôkazmi. Podľa tohto rozhodnutia je záver o nemožnosti preskúmať skutkový stav v dovolacom konaní príliš reštriktívny.

Finálne navrhuje zrušiť rozsudky krajského a okresného súdu pre porušenie zákona a okresnému súdu prikázať, aby vec znovu prerokoval a rozhodol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len najvyšší súd) ako dovolací súd (§ 377 Tr. por.) preskúmal dovolanie a zistil, že netrpí formálnymi vadami, ktoré by mali za následok jeho odmietnutie. Zároveň zistil, že dovolanie je sčasti dôvodné.

Je potrebné prisvedčiť dovolaniu v prvej z uplatňovaných námietok, týkajúcej sa nesprávneho posúdenia skutkového deja ako viacčinného súbehu trestných činov, čo podmienilo aplikáciu asperačnej zásady v zmysle § 41 ods. 2 Trestného zákona.

Správne uvádza krajský súd, že v prípade viacerých následkov je jednota skutku zachovaná, ak všetky následky boli spôsobené aspoň sčasti jedným konaním. Mýli sa však v tom, že v prejednávanej veci išlo o dve rôzne konania.

Kritériom rozlíšenia jednočinného a viacčinného súbehu trestných činov, pri viacerých následkoch spôsobených tým istým páchatelom pri tej istej udalosti, je kvalitatívna odlišnosť (alebo naopak jej deficit) konania páchatel'a.

Teda, ak aj ide o súbežné alebo pri tej istej udalosti na seba priamo nadväzujúce konanie páchatel'a, môže ísť o viacčinný súbeh trestných činov (k tomu pozri rozhodnutie 46 publikované v zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky čiastka 4/2013).

Znásilnenie a sexuálne násilie je rovnorodým, motivačne homogénnym konaním páchatel'a, zameraným na vlastné sexuálne uspokojenie, ktoré zasahuje do slobody rozhodovania poškodenej osoby o svojom sexuálnom živote, a to prostredníctvom jej prinútenia k sexuálnej praktike (praktikám) alebo prostredníctvom zneužitia bezbrannosti na tento účel. Také konanie narúša druhovo rovnaký objekt, ktorý je diferencovaný ochranou jeho špecifických foriem v dvoch rôznych ustanoveniach v osobitnej časti Trestného zákona.

Ak páchatel' prinúti násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia ženu k súložu a tiež k inej sexuálnej praktike alebo ak na taký čin zneužije jej bezbrannosť, a tieto sexuálne praktiky (zahŕňajúce súlož) strieda, kumuluje alebo ich vykonáva v bezprostrednej nadväznosti, ide o jednočinný súbeh trestných činov znásilnenia podľa § 199 Trestného zákona a sexuálneho násillia podľa § 200 Trestného zákona.

Na tej istej porovnávacej báze - ak páchatel' v bezprostrednej nadväznosti prinúti poškodenú osobu k viacerým sexuálnym praktikám (napríklad k orálnemu sexu a análnemu sexu), pôjde o jeden skutok (trestný čin sexuálneho násillia), nie o viacčinný rovnorodý súbeh trestných činov ani o dva čiastkové útoky takého pokračovacieho trestného činu, aj keď spôsob výkonu oboch sexuálnych praktík je odlišný.

Je ešte potrebné uviesť, že dovolací súd je podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku viazaný skutkom zisteným napadnutým rozhodnutím, respektíve jemu predchádzajúcim rozsudkom (správnosť a úplnosť zisteného skutku nemôže skúmať a meniť).

To sa týka v preskúmvanej veci dvoch skutkov, teda skutkovej časti výroku o vine. Ich formulácia je taká, že na rovnakom mieste a v rovnakom čase mal obvinený využiť bezbrannosť poškodenej na vykonanie súložu (skutok 1) a na výkon manuálno-

inštrumentálnej sexuálnej praktiky popísanej pri skutku v bode 2, pričom nie je možné rozlíšiť, či najprv došlo ku súloži alebo k inej sexuálnej praktike (tieto okolnosti dovolací súd nehodnotí na základe vykonaných dôkazov, ale posudzuje výlučne na základe skutkovej vety, respektíve viet vo výroku rozsudku). Ako však už bolo uvedené, časová postupnosť oboch fáz konania obvineného na záveroch dovolacieho súdu nič nemení.

Na základe uvedeného, najvyšší súd pri použití ustanovení uvedených vo výroku tohto rozsudku vyslovil porušenie zákona v ustanovení § 41 ods. 2 Trestného zákona v neprospech obvineného - ide o nesprávnosť právnej kvalifikácie činu, chybné kvalifikovaného ako viacčinný súbeh trestných činov, čo sa prejavilo aj nesprávnym použitím ustanovenia § 41 ods. 2 Trestného zákona pri ukladaní trestu. Porušené bolo aj ustanovenie § 321 ods. 3 Trestného poriadku, nakoľko pri jeho správnom použití mal byť zrušený aj výrok o vine a upravený do podoby jedného skutku, pričom nejde o zmenu skutkových zistení, len o preformuláciu na účel odstránenia kvalifikačnej chyby (v príslušnej časti nového výroku o vine).

Porušenie ustanovenia § 41 ods. 2 Trestného zákona, ktoré určuje postup pri ukladaní trestu za viacčinný súbeh úmyselných trestných činov, je aj porušením ustanovenia § 8 Trestného zákona, teda samotnej legálnej definície trestného činu.

Na vyššie uvedené nadväzuje zrušenie napadnutého rozhodnutia a na ň obsahovo nadväzujúcich rozhodnutí a vrátenie veci krajskému súdu na opätovné prerokovanie a rozhodnutie v potrebnom rozsahu, a to pri viazanosti právnym názorom dovolacieho súdu v zmysle § 391 ods. 1 Trestného poriadku (čo si v tomto prípade vyžiada i úpravu skutkovej časti výroku o vine, ako bola popísaná vyššie, a to po zrušení tohto výroku v novom konaní o odvolaní obvineného, pričom zákonný dôvod zrušenia rozsudku okresného súdu krajským súdom - § 321 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku- sa nemení).

Pre úplnosť je potrebné pripomenúť aj zákaz zmeny k horšiemu v zmysle § 391 ods. 2 Trestného poriadku, ktorý platí univerzálne, teda pokiaľ ide o skutkové zistenia znevýhodňujúce obvineného, právnu kvalifikáciu, uložený trest i výrok o náhrade škody, a to vo vzťahu k rozhodnutiu vymedzenému súhrnom rozhodnutí okresného a krajského súdu. Ako už bolo uvedené, pri preformulácii skutkovej časti výroku o vine nepôjde o zmenu skutkových zistení v neprospech obvineného (je potrebná na opačne zameraný účel).

Pri opätovnom rozhodovaní potom nebude pri ukladaní trestu použité ustanovenie

§ 41 ods. 2 Trestného zákona, v nadväznosti na to však ani ustanovenie § 38 ods. 3 Trestného zákona (túto súvislosť, vylučujúcu v danej situácii súčasné použitie oboch ustanovení objasňuje vo svojom rozhodnutí aj krajský súd), pričom celkovým výsledkom popísaného postupu nebude zmena v neprospech obvineného, ale zlepšenie jeho postavenia.

Keďže sa pri novom rozhodovaní nepoužije ustanovenie § 41 ods. 2 Trestného zákona, stráca opodstatnenie úvaha o spôsobe jeho použitia v zmysle článku 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a § 2 ods. 1 Trestného zákona, teda v znení tohto ustanovenia účinnom od vyhlásenia nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 28. novembra 2012, sp. zn. PL ÚS 106/2011, v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, teda od 21. decembra 2012. Zároveň už nebude aktuálne ustanovenie o právnych účinkoch označeného nálezu pre pôvodné rozhodnutie v zmysle § 41 b ods. 1 zák. č. 38/1993 Z.z. v znení neskorších predpisov.

Ostatné dovolacie námietky nie sú dôvodné, s výnimkou popísanou v závere tohto odôvodnenia, ktorá by nebola bez vyššie rozobranej chyby rozhodovania dôvodom zrušenia napadnutého rozhodnutia.

Predovšetkým nemožno v dovolacom konaní (pri dovolaní podanom z dôvodov uvedených v § 371 ods. 1 Trestného poriadku) uplatniť námietky proti skutkovým zisteniam, a teda ani proti hodnoteniu dôkazov a proti okolnosti, prečo súd dospel k záveru o určitom skutkovom zistení z určitého dôkazu (dôkazov) a nevykonal na tento účel iný dôkaz z vlastnej iniciatívy, alebo zamietol uplatnený dôkazný návrh strany.

Táto problematika je v nadväznosti na ustanovenie § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku časť vety za bodkočiarkou (správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť) dostatočne rozpracovaná v konštantnej judikatúre Najvyššieho súdu - pozri, napríklad rozhodnutie 7 publikované v Zbierke Stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky čiastka 1/2011.

Preto nie je možné zaoberať sa najrozsiahlejšou skupinou námietok obsiahnutých v dovolacom podaní, ktorá je takto zameraná (a ktorá je obsahovo popísaná vyššie).

K nálezom Ústavného súdu Českej republiky a rozhodnutiu Najvyššieho súdu Českej republiky, uvádzaným dovolateľom, je potrebné uviesť, že úprava Trestného poriadku Slovenskej republiky (na rozdiel od úpravy v § 265b ods. 1 písm. g) Trestného rádu Českej

republiky) obsahuje nielen pozitívne vymedzenie dotknutého dovolacieho dôvodu (rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia), ale aj vymedzenie negatívne, citované v príslušnej časti ustanovenie § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku vyššie (zákaz skúmať a meniť správnosť a úplnosť súdom zisteného skutku).

Porušenie tohto výslovného zákazu by znamenalo, že dovolací súd si atrahuje pôsobnosť, ktorá mu nepatrí a stiera tak rozdiel medzi riadnym a mimoriadnym opravným prostriedkom (odvolaním a dovolaním). Tým by bol svojvoľne negovaný princíp ustanovený v článku 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (konanie štátneho orgánu len v medziach ústavy a na základe zákona), ktorý je jedným zo základných postulátov právneho štátu, nevyhnutným aj pre ochranu základných práv a slobôd občanov.

Pokiaľ ide konštatovanie v skutkovej vete výroku rozsudku stavu bezbrannosti poškodenej, táto skutková okolnosť (zodpovedajúca zákonnému znaku oboch dotknutých trestných činov) môže byť vo formulácii výroku o vine uvedená aj bez súčasného uvedenia hladiny alkoholu v krvi, ktorá tento stav vyvolala a bez popisu vonkajších prejavov takej bezbrannosti. Je opäť výsledkom hodnotenia dôkazov úvaha súdu, ktorou k zisteniu stavu bezbrannosti dospel (jej prieskum bol predmetom odvolacieho, nie však už aktuálne dovolacieho konania). Právna kvalifikácia činu teda nie je uvedenou okolnosťou spochybnená (respektíve žiadna z oboch použitých právnych kvalifikácií).

Je naopak potrebné súhlasiť s dovolateľom, že v právnej vete výroku o vine nemá byť citované celé znenie ustanovenie § 199 ods. 1 a § 200 ods. 1 Trestného zákona.

Donútenie násilím alebo jeho bezprostrednou hrozbou je alternatívou zneužitia stavu bezbrannosti ženy na nedobrovoľný výkon súložie, respektíve na nedobrovoľný výkon inej sexuálnej praktiky. Tieto alternatívy môžu byť v konkrétnom prípade použité vo vzájomnej nadväznosti (stav bezbrannosti vyvolaný použitým násilím), v prejednáwanej veci však podľa skutkových zistení súdu tomu tak nie je.

Ak ustanovenie osobitnej časti Trestného zákona počíta pri popise objektívnej stránky s viacerými možnosťami spáchania trestného činu, v odsudzujúcom rozsudku musí právna veta obsahovať len tú časť citácie dotknutého ustanovenia, ktorá

zodpovedá súdom zistenému skutku.

Ak páchatel' pri trestnom čine znásilnenia alebo sexuálneho násilia použije násilie alebo jeho bezprostrednú hrozbu na donútenie ženy k súložiu alebo na donútenie iného k iným sexuálnym praktikám, alebo ak na taký čin výlučne (bez takého donútenia) zneužije bezbrannosť ženy (iného), v právnej vete výroku o vine odsudzujúceho rozsudku sa uvedie len príslušná časť znenia skutkovej podstaty podľa § 199 ods. 1 alebo § 200 ods. 1 Trestného zákona, obsahujúca formuláciu buď o použití násilia alebo jeho bezprostrednej hrozby na donútenie ženy (iného) k súložiu (iným sexuálnym praktikám), alebo o zneužití stavu bezbrannosti na taký čin, nie celé znenie dotknutého ustanovenia.

Uvedenú okolnosť bude potrebné zohľadniť pri novom rozhodovaní, sama osebe by však nebola dôvodom na zrušenie napadnutého rozhodnutia, a to v dôsledku aplikácie § 371 ods. 5 Trestného poriadku (zistené porušenie zákona pri právnej kvalifikácii činu zásadne neovplyvnilo postavenie obvineného).

Dovolací súd rozhodoval na neverejnom zasadnutí podľa § 382a Trestného poriadku, pričom rozsudok verejne vyhlásil v zmysle Čl. 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok nie je prípustný.

V Bratislave 22. októbra 2013

JUDr. Peter K r a j č o v i č, v. r.
predseda senátu

Vyhotovil: JUDr. Libor Duľa

Za správnosť vyhotovenia: Mgr. Libuša Jánošíková